



ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์ ส่วนการประชาสัมพันธ์ โทร. ๐ ๒๖๑๘ ๒๓๒๓ ต่อ ๑๖๒๗

ที่ นร ๐๒๑๙.๐๒/ ๖๒๕๑๗

วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง เร่งการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้เรื่อง “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโครงการ
เพื่อออกแบบและก่อสร้างระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ฯ”

เรียน ผอ.สวท. /ผอ.สทท. / ผอ.สพข.๑-๘ / ประชาสัมพันธ์จังหวัด ๓๕ จังหวัด

ในคราวประชุมคณะอนุกรรมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ ๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมอรรถไกรลัทธิต ทำเนียบรัฐบาล ที่ประชุมมีมติมอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์ ในฐานะคณะทำงานด้านประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล เร่งความถี่ในดำเนินการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะการให้ความรู้เรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในพื้นที่ ๓๖ จังหวัดที่มีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและ ๔๑ จังหวัดที่ไม่มีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นแต่จัดการประชุมกลุ่มย่อยแทน นั้น

เพื่อให้ภารกิจที่ได้รับมอบหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์และเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างแพร่หลายและทั่วถึง คณะทำงานด้านประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล ขอส่งรายละเอียดข้อมูลที่ต้องเร่งประชาสัมพันธ์ มาเพื่อขอความอนุเคราะห์หน่วยงานท่านดำเนินการ ดังนี้.-

๑. แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
๒. พื้นที่ที่จะดำเนินการโครงการตามแผนงานต่าง ๆ
๓. รายละเอียดแต่ละแผนงาน
๔. ผลกระทบที่ประชาชนจะได้รับ
๕. ช่องทางในการแสดงความคิดเห็น
๖. ข้อมูลการลงทะเบียนล่วงหน้า
๗. กระบวนการรับฟังความคิดเห็น
๘. (ร่าง) หนังสือเชิญ สอบข.เป็นวิทยากรให้ความรู้ในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเครือข่ายประชาสัมพันธ์

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการโดยเร่งด่วนต่อไปด้วย จะขอบคุณยิ่ง

เรียน รปส. (นายประวิณ พัฒนะพงษ์)

(นายประวิณ พัฒนะพงษ์)

รปส.

ประธานคณะทำงานด้านประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล

เพื่อโปรดพิจารณา
๑. เมโทรดุง

๑๖.๑๑.๕๖
๕๐.๕๐.๕๖
๕.๕๕.๕๖

รายชื่อประชาสัมพันธ์จังหวัด ๓๕ จังหวัด

ลำพูน	นครสวรรค์	ตาก	สมุทรสาคร	สระบุรี
ชัยนาท	แพร่	ปทุมธานี	เพชรบูรณ์	กาญจนบุรี
เชียงใหม่	ลพบุรี	กำแพงเพชร	สมุทรสงคราม	นครนายก
อ่างทอง	อุตรดิตถ์	ฉะเชิงเทรา	สกลนคร	นครปฐม
ลำปาง	สุพรรณบุรี	พิจิตร	สงขลา	ปราจีนบุรี
อุทัยธานี	สุโขทัย	สมุทรปราการ	ชัยภูมิ	นนทบุรี
พะเยา	พระนครศรีอยุธยา	พิษณุโลก	ราชบุรี	จันทบุรี

แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

๑. บทนำ

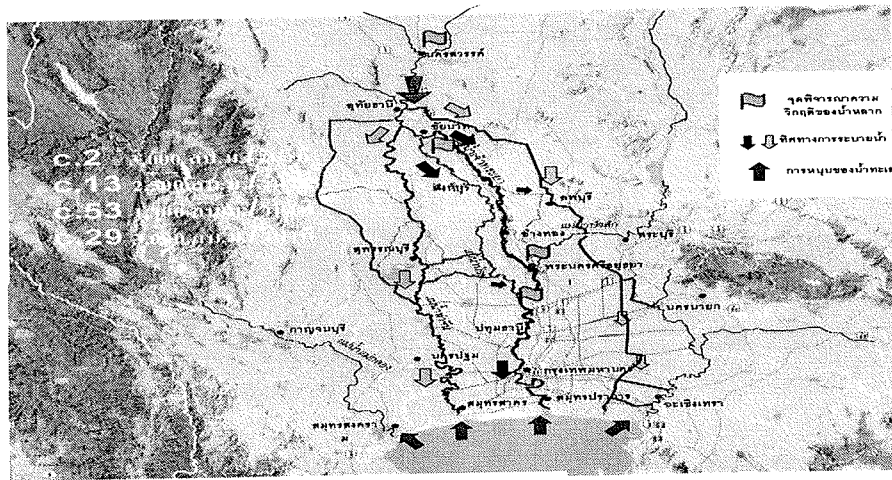
- ๑.๑ ทรัพยากรน้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สัตว์และการดำรงรักษาระบบนิเวศ ทั้งการอุปโภคบริโภค การทำเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ และการคมนาคมขนส่งทางน้ำ น้ำยังมีความสำคัญต่อการรักษาสภาพนิเวศป่าและนิเวศลำนน้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์ ประเทศไทยซึ่งเคยมีน้ำให้ใช้อย่างไม่จำกัด แต่สถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเพิ่มขึ้นของประชากร และการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ความต้องการใช้น้ำมีมากขึ้น ขณะที่การทำลายป่าต้นน้ำซึ่งเป็นแหล่งดูดซับน้ำตามธรรมชาติยังเป็นไปอย่างต่อเนื่องรุนแรง ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำต้นน้ำตื้นเขินเก็บกักได้น้อยลง นำไปสู่ปัญหาน้ำหลากท่วมในฤดูฝนและการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งเป็นประจำทุกปีและทวีความรุนแรงขึ้น ประกอบกับการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เป็นไปตามศักยภาพของพื้นที่จนเกิดปัญหาการขวางทางไหลของน้ำ และการขาดความตระหนักของคนในการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ไม่ประหยัด และไม่ถนอมรักษาทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำ ทำให้ขาดแคลนทรัพยากรน้ำและมีคุณภาพเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ซ้ำเติมให้ปัญหาทรัพยากรน้ำมีความหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น
- ๑.๒ ในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับภาวะภัยแล้งและอุทกภัยอย่างรุนแรงและมีความถี่มากขึ้น ซึ่งภัยแล้งและอุทกภัยได้สร้างความเสียหายนับหมื่นล้านบาท ทั้งในพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่เมือง โดยเฉพาะวิกฤตอุทกภัยในปี ๒๕๕๔ ที่เกิดขึ้นเป็นบริเวณกว้างในพื้นที่หลายจังหวัดของประเทศไทย ได้ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและสังคมต่อประชาชนทั่วไป เกษตรกร ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ ภาคบริการ และความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งภายในและต่างประเทศ อุทกภัยในปี ๒๕๕๔ ที่เกิดขึ้นได้ครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างในพื้นที่หลายจังหวัดของประเทศไทยเช่นกัน และมีระยะเวลาในการเกิดที่ยาวนาน ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประชาชนทั่วไป เกษตรกร ผู้ประกอบการ อุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ ภาคบริการ และความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งภายในและต่างประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งธนาคารโลกได้ประเมินมูลค่าความเสียหายจากพิบัติภัยจากน้ำท่วมในปี ๒๕๕๔ อยู่ที่ ๑.๔๔ ล้านล้านบาท
- ๑.๓ รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขึ้น เพื่อวางระบบการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ป้องกัน บรรเทา และลดผลกระทบจากอุทกภัยในอนาคต ที่จะเกิดกับประชาสังคมและภาคเศรษฐกิจ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน เกษตรกร ภาคธุรกิจ และนักลงทุน ในนิคมอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนสร้างความมั่นคงของประเทศ โดยการจัดการน้ำทั้งด้านกายภาพและการปรับระบบการบริหารจัดการน้ำเพื่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการบูรณาการทั้งการวางแผนการใช้ที่ดิน

การจัดการด้านน้ำต้นทุนที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยการปรับปรุงระบบโครงข่ายน้ำให้เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการจัดการความต้องการใช้น้ำ เพื่อป้องกัน บรรเทา และลดผลกระทบจากอุทกภัยและภัยแล้งในอนาคตต่อประชาสังคมและภาคเศรษฐกิจ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน เกษตรกร ภาคธุรกิจ และนักลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนสร้างความมั่นคงของประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนแม่บทในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนทั้งที่เป็นแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่เกิดการชะงักงันจากปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งในอนาคต

- ๑.๔ คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้จัดทำแผนแม่บทการบริหารทรัพยากรน้ำ ซึ่งในขั้นนี้จะเริ่มดำเนินการในพื้นที่ลุ่มเจ้าพระยา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยมากที่สุด ประกอบด้วย การดำเนินการใน ๘ แผนงาน ได้แก่ (๑) แผนงานฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าและระบบนิเวศ (๒) แผนงานบริหารจัดการเขื่อนเก็บน้ำหลัก และการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำของประเทศประจำปี (๓) แผนงานฟื้นฟูและปรับปรุงประสิทธิภาพสิ่งก่อสร้างเดิมหรือตามแผนที่วางไว้ (๔) แผนงานพัฒนาลำข้อมูล ระบบพยากรณ์ และเตือนภัย (๕) แผนงานเผชิญเหตุเฉพาะพื้นที่ (๖) แผนงานกำหนดพื้นที่รับน้ำนองและมาตรการเยียวยา (๗) แผนงานปรับปรุงองค์กรเพื่อบริหารจัดการน้ำ และ (๘) แผนงานสร้างความรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทกภัยขนาดใหญ่ของทุกภาคส่วน ส่วนแผนงานในระยะสั้น (ระยะเร่งด่วน) ประกอบด้วย (๑) แผนงานบริหารจัดการเขื่อนเก็บน้ำหลักและการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำของประเทศประจำปี (๒) แผนงานฟื้นฟูและปรับปรุงประสิทธิภาพสิ่งก่อสร้างเดิมหรือตามแผนที่วางไว้ (๓) แผนงานพัฒนาลำข้อมูล ระบบพยากรณ์ และเตือนภัย (๔) แผนงานเผชิญเหตุเฉพาะพื้นที่ (๕) แผนงานกำหนดพื้นที่รับน้ำนองและมาตรการเยียวยา และ (๖) แผนงานปรับปรุงองค์กรเพื่อบริหารจัดการน้ำ

๒. สภาพข้อเท็จจริง

- ๒.๑ พื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วย ลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน เจ้าพระยา สะแกกรัง ป่าสัก และท่าจีน พื้นที่ทั้งหมด ๑๕๗,๙๒๕ ตร.กม. หรือ ๙๘,๗๐๓,๗๕๐ ไร่ โดยลุ่มน้ำน่านมีพื้นที่ใหญ่ที่สุด ประมาณ ๓๔,๓๓๐ ตร.กม. รองลงมาได้แก่ ลุ่มน้ำปิง มีพื้นที่ ๓๓,๘๙๘ ตร.กม. มีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ ๒๕ ล้านคน
- ๒.๒ สภาพอุทกวิทยา ปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีของภาคเหนือประมาณ ๑,๓๐๐ มิลลิเมตร ซึ่งร้อยละ ๘๙ ของปริมาณฝนทั้งปีเกิดในฤดูฝน และมีปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยของกลุ่มน้ำในภาคเหนือประมาณ ๓๓,๑๓๒ ล้าน ลูกบาศก์เมตร/ปี ซึ่งร้อยละ ๘๑ ของปริมาณน้ำท่าทั้งปีเกิดในฤดูฝน



ที่มา : รายงานสรุปโครงการจัดทำแผนพัฒนาการชลประทานระดับลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ (กรอบน้ำ ๖๐ ล้านไร่)

๒.๓.๓ แหล่งน้ำกักเก็บน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา

- ๑) พื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำในลุ่มน้ำภาคเหนือ มีรวมทั้งสิ้น ๔,๑๒๓ แห่ง คิดเป็นความจุเก็บกักรวม ๒๕,๗๗๓ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นพื้นที่ชลประทานรวม ๔.๗๘๒ ล้านไร่ (ร้อยละ ๔๘ ของพื้นที่ศักยภาพชลประทาน) โดยมีโครงการอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ แยกตามลุ่มน้ำ ดังนี้ ลุ่มน้ำปิง ได้แก่ เขื่อนภูมิพล (ความจุเก็บกัก ๑๓,๔๖๒ ล้าน ลูกบาศก์เมตร) เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล (ความจุเก็บกัก ๒๖๕ ล้าน ลูกบาศก์เมตร) เขื่อนแม่กวงอุดมธารา (ความจุเก็บกัก ๒๖๓ ล้าน ลูกบาศก์เมตร) ลุ่มน้ำวัง ได้แก่ เขื่อนกิ่วลม (ความจุเก็บกัก ๑๑๒ ล้าน ลูกบาศก์เมตร และลุ่มน้ำน่าน ได้แก่ เขื่อนสิริกิติ์ (ความจุเก็บกัก ๙,๕๑๐ ล้าน ลูกบาศก์เมตร) เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน (ความจุเก็บกัก ๑,๐๘๐ ล้าน ลูกบาศก์เมตร) ซึ่งปริมาณน้ำที่เก็บกักในลุ่มน้ำภาคเหนือนี้บางส่วนเป็นน้ำต้นทุนที่ใช้ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่อยู่ในภาคกลางด้วย

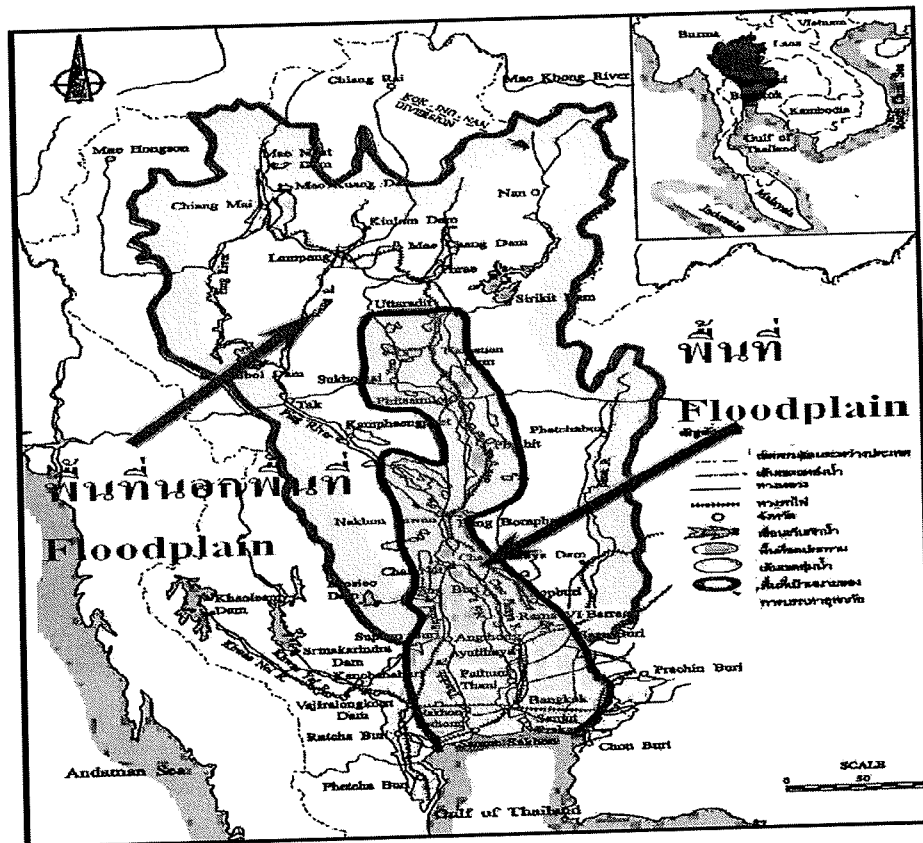
สำหรับพื้นที่ในลุ่มน้ำยมเป็นลุ่มน้ำเดียวในสาขาแม่น้ำเจ้าพระยาที่ยังไม่สามารถพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่เพื่อใช้ในการบริหารจัดการน้ำได้ ซึ่งที่ผ่านมากรมชลประทานได้ใช้วิธีการบริหารจัดการจราจรน้ำโดยอาศัยจังหวัดที่ระดับน้ำในลำน้ำน่านมีไม่สูง ผันน้ำจากแม่น้ำยมผ่านระบบลำน้ำที่เชื่อมต่อถึงกัน จึงสามารถบรรเทาปัญหาในลุ่มน้ำยมได้

- ๒) พื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีการดำเนินโครงการชลประทานเอนกประสงค์ที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านการเกษตร การอุปโภคบริโภค การบรรเทาอุทกภัย การอุตสาหกรรม การผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังน้ำ การคมนาคม แหล่งเพาะพันธุ์ประมงน้ำจืด แหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งมีจำนวน ๔๗ แห่ง

ความจุรวม ๒,๑๒๔ ล้าน ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน ๘.๗๓ ล้านไร่ โครงการชลประทานขนาดกลางสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านการเกษตร การอุปโภคบริโภค การบรรเทาอุทกภัย การอุตสาหกรรม การผลิตกระแสไฟฟ้า จากพลังน้ำ แหล่งเพาะพันธุ์ประมงน้ำจืด แหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ มีจำนวน ๘๖ แห่ง ความจุ ๕๓๙.๙๕ ล้าน ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน ๐.๓๙ ล้านไร่ และโครงการชลประทานขนาดเล็กจำนวน ๑,๓๙๔ แห่ง ความจุ ๑๖๓.๒๑ ล้าน ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน ๐.๔๓ ล้านไร่ ที่สำคัญได้แก่ เขื่อนเจ้าพระยา เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เป็นต้น

๒.๓.๔ พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำเจ้าพระยา

- ๑) ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน มีพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมระดับปานกลางถึงสูงประมาณ ๒๕,๒๘๐ ตร.กม คิดเป็นร้อยละ ๑๘ ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ตอนล่างของกลุ่มน้ำยม และลุ่มน้ำน่าน บริเวณจังหวัดสุโขทัย พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร และพื้นที่ในลุ่มน้ำอื่นๆ จะอยู่ในบริเวณตัวเมือง ได้แก่ เมืองเชียงใหม่ พะเยา และเชียงราย ซึ่งพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมที่กล่าวนั้น เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางชลประทานเป็นส่วนใหญ่
- ๒) ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมและพื้นที่น้ำท่วมถึง (Floodplain) รวม ๓๕,๐๐๐ ตร. กม. หรือร้อยละ ๒๒ ของพื้นที่ทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ชุ่มน้ำร้อยละ ๘๐ พื้นที่ชุมชนเมือง พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ร้อยละ ๒๐ ซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนตามแนวริมแม่น้ำ ในบริเวณจังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ อยุธยา อ่างทอง ปทุมธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมล้นตลิ่งทุกปี และประสบอุทกภัยรุนแรงทุก ๒๐ ปี ประมาณ ๑,๘๐๐ ตร.กม. พื้นที่ชลประทาน ๑๖,๐๐๐ ตร.กม. และพื้นที่เกษตรกรรมชนบท ๑๗,๐๐๐ ตร.กม. มีประชากรรวมประมาณ ๑๘ ล้านคน สำหรับพื้นที่ส่วนที่อยู่นอกพื้นที่น้ำท่วมถึงมี ๑๒๓,๐๐๐ ตร.กม. มีประชากรประมาณ ๗ ล้านคน เป็นพื้นที่ที่เกิดความเสียหายน้อย

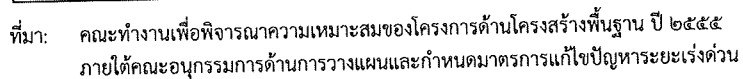


ที่มา : ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างบูรณาการและยั่งยืน
คณะกรรมการด้านการวางแผนและกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

๒.๓.๕ ความสามารถในการรองรับน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา

ขีดความสามารถในการรองรับน้ำของแต่ละลำน้ำในแต่ละช่วงมีความแตกต่างกัน ซึ่งหากปริมาณน้ำที่ไหลมากเกินกว่าขีดความสามารถในการรองรับของลำน้ำดังกล่าวจะเอ่อล้นตลิ่งเข้าท่วมบริเวณที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำและพื้นที่ที่ต่ำกว่าที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งที่ผ่านมาน้ำที่ไหลลงมาจากแม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน จะมีปริมาณรวมกันประมาณ ๔,๖๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ไหลลงมาสู่ลำน้ำเจ้าพระยา

สำหรับแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงตั้งแต่เขื่อนเจ้าพระยาลงมาบริเวณอำเภอสรรพยา มีขีดความสามารถที่จะรองรับน้ำได้เพียง ๒,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ส่วนบริเวณอ่างทองมีขีดความสามารถที่จะรองรับน้ำได้ ๑,๘๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ส่วนกรุงเทพฯและปริมณฑล มีขีดความสามารถในการรองรับน้ำได้ ๓,๕๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยไม่ส่งผลให้เกิดน้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งในปี ๒๕๕๔ นี้ มีปริมาณน้ำบริเวณเหนือเขื่อนเจ้าพระยาที่จะไหลลงมาสู่เขื่อนเจ้าพระยาจำนวนทั้งสิ้น ๕,๓๐๐ ลูกบาศก์เมตร ต่อวินาที ซึ่งจะส่งผลให้เกิดน้ำล้นแม่น้ำเจ้าพระยา ดังนั้น



๑) พื้นที่ต้นน้ำมีสภาพเสื่อมโทรม เนื่องจากการบุกรุกของชุมชนในพื้นที่ต้นน้ำ รวมถึงการบุกรุกแม่น้ำ คู คลองตามธรรมชาติ พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่ราบน้ำท่วมถึง ประกอบกับอาคารบังคับน้ำต่างๆ อาทิ คันกันน้ำ ประตูระบายน้ำ มีสภาพเก่าแก่และชำรุดเสียหายจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถเก็บน้ำไว้ในป่าต้นน้ำได้ และยังไม่สามารถควบคุมการไหลของน้ำได้ ส่งผลให้มีปริมาณน้ำท่วมขังในระดับที่สูงและเป็นเวลานาน

๒) การบริหารจัดการน้ำในภาพรวมไม่เป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีจำนวนมากทั้งหน่วยงานในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค กรุงเทพมหานครและปริมณฑล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนเมือง นิคมอุตสาหกรรม และเขตเศรษฐกิจ ซึ่งยังขาดการบูรณาการ โดยไม่มีผู้รับผิดชอบหลักและการบังคับบัญชาให้เกิดการดำเนินการที่ชัดเจน รวมทั้งการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีองค์กรที่มีอำนาจในการจัดการทรัพยากรน้ำในภาพรวมได้อย่างเบ็ดเสร็จ (Single Command Authority) ประกอบกับการจัดสรร

งบประมาณยังไม่บูรณาการ โดยเป็นการจัดสรรตามหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถแก้ไขตามแผนที่วางไว้ ซึ่งต้องดำเนินการให้มีความต่อเนื่องตามแผนจัดการทรัพยากรน้ำตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

นอกจากนี้ ในส่วนของการบริหารจัดการลุ่มน้ำเชิงบูรณาการในระดับลุ่มน้ำย่อยของลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน สะแกกรัง ป่าสัก และลุ่มน้ำอื่นๆ เพื่อหนองน้ำ หรือกักเก็บน้ำ ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

- ๓) ประเทศไทยยังขาดแผนหลัก (Master Plan) ในการบริหารจัดการน้ำในระยะยาว ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขาดทิศทางที่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เพียงพอ ทำให้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง แผนการลงทุนเพื่อการบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่เดิมจึงหยุดชะงักไป โดยแม้ว่าที่ผ่านมา รัฐบาลจะได้อนุมัติแผนการบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาด้านน้ำ ทั้งภัยแล้งและน้ำท่วม ซึ่งใช้เป็นแผนลงทุนในการบริหารจัดการน้ำในแต่ละช่วงเวลา แต่การดำเนินการตามแผนดังกล่าวมักจะหยุดชะงักเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง อาทิ แผนการบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้ง โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๐ ซึ่งดำเนินการได้เพียงร้อยละ ๒๕ ของงบประมาณของเป้าหมายรวมในแผนฯ เท่านั้น และต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้มีการดำเนินการทบทวนและนำโครงการบางส่วนของแผนบรรเทาอุทกภัยฯ ไปบรรจุไว้ในแผนการลงทุนพัฒนาและบริหารจัดการน้ำและชลประทาน ที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ซึ่งได้จัดทำขึ้นใหม่ และใช้เป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณประจำปีด้านทรัพยากรน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

การขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณที่ต่อเนื่องดังกล่าว ยังทำให้โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ของระบบจัดการน้ำเกิดความทรุดโทรม เนื่องจากไม่มีงบประมาณสนับสนุนในการปรับปรุง คลองระบายน้ำและคลองธรรมชาติที่ทรุดโทรม รวมทั้งมีการบุกรุกของชุมชนในคูคลองระบายน้ำต่างๆ นอกจากนี้ การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อป้องกันน้ำท่วมยังขาดความต่อเนื่องของระบบและไม่สอดคล้องกับคันกั้นน้ำท่วมที่มีอยู่เดิมและที่ทำขึ้นใหม่

- ๔) ฐานข้อมูลยังไม่เป็นระบบ และไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าปัจจุบันเทคโนโลยีในการเก็บและประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำของประเทศจะมีอยู่อย่างหลากหลาย แต่ข้อมูลดังกล่าวยังกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่างๆ โดยไม่ได้มีการรวบรวมและเชื่อมโยงให้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน รวมทั้งขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ข้อมูล ให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ที่ผ่านมา การจัดการภัยพิบัติด้านน้ำ โดยเฉพาะอุทกภัย ทั้งด้านการป้องกัน (Prevention) การเตรียมการ (Preparation) การแก้ปัญหาในช่วงที่เกิดภัย (Crisis) และการประเมินความเสียหาย (Assess) ยังไม่เป็นระบบและไม่รวดเร็วเท่าที่ควร โดยยังไม่มีเชื่อมโยงฐานข้อมูลต่างๆ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของกรมพัฒนาที่ดิน กรมอุตุนิยมวิทยา กรมชลประทาน และกรม

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดการนำข้อมูลที่สำคัญต่างๆ ไปประมวลผล เพื่อการป้องกันและการเตรียมการรับมือกับภัยพิบัติในระยะยาว

สภาพภูมิอากาศโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้ส่งผลให้ข้อมูลการบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่เดิมไม่สามารถนำมาปรับใช้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัย ดังจะเห็นได้จากปี ๒๕๕๓ ซึ่งเกิดภาวะความแห้งแล้งขึ้นในตอนต้นปี จนกระทั่งต้องมีการแจ้งเตือนเกษตรกรให้เลื่อนการทำนาปีในเขตโครงการชลประทานทุกโครงการที่รับน้ำจากเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์ ออกไปเป็นประมาณกลางเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๓ เพื่อมิให้เกิดผลเสียหายต่อข้าวนาปี ขณะที่อีก ๑ เดือนถัดมา ได้เกิดอุทกภัยถึง ๔ ครั้ง ในช่วงเดือนสิงหาคม-ต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๓ ครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ กว่า ๕๐ จังหวัด รวมทั้งการเกิดวิกฤตอุทกภัยในปี ๒๕๕๔ ที่เกิดต่อเนื่องในทุกภาคของประเทศ รวมถึงภาคใต้ที่กำลังประสบกับปัญหาอุทกภัยในช่วงฤดูร้อนของปี ๒๕๕๔ และในเดือนมกราคม ๒๕๕๕ เป็นต้น

บทเรียนจากการบริหารจัดการอุทกภัยปี ๒๕๕๔ ได้ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยยังขาดระบบการสื่อสาร ระบบข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน รวมถึงการให้ข้อมูล แบบจำลองเชิงพื้นที่ในการเตือนภัยที่เป็นที่เชื่อถือต่อสังคมเพื่อความเข้าใจให้ตระหนักต่อสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลาและเพื่อการเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติล่วงหน้าของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการสื่อสารในช่วงที่เกิดอุทกภัยของปี ๒๕๕๔ ไม่เป็นเอกภาพ และสับสนจนสร้างความตื่นตระหนกให้แก่ประชาชนในบางพื้นที่จนเกินกว่าเหตุ ในขณะที่ประชาชนในบางพื้นที่ที่เชื่อถือข้อมูลที่หน่วยงานได้เคยแจ้งไว้ กลับต้องประสบอุทกภัยโดยมิได้เตรียมการหรือเกินกว่าที่ได้เตรียมการรับภัยไว้

๕) กฎหมายด้านทรัพยากรน้ำไม่ทันสมัยและขาดเอกภาพในการสนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำในภาพรวม

ปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำมีจำนวนมาก ทั้งในด้านการใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่ มีลักษณะแยกส่วน โดยมีกฎหมายเพื่อการบริหารจัดการน้ำ ทั้งเพื่อการพัฒนาและการอนุรักษ์ การจัดสรรทรัพยากรน้ำ การป้องกันอุทกภัย การป้องกันและแก้ไขมลพิษ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำเพื่อชลประทานหรือเกษตรกรรม เพื่รองรับการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีเจตนารมณ์และการบังคับใช้แตกต่างกัน ซึ่งไม่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และอาจมีการบังคับใช้ที่ซ้ำซ้อนกัน ประกอบกับกฎหมายบางฉบับขาดการปรับปรุงให้ทันสมัยเหมาะสมกับสภาพข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายเกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการอื่นอีกมาก ทั้งเพื่อการอุปโภค บริโภค คมนาคม อุตสาหกรรม และพลังงาน

ที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินการร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำขึ้นหลายครั้ง แต่ไม่สามารถผลักดันให้ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาได้ โดยกรมทรัพยากรน้ำได้เคยเสนอร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ จำนวน ๓ ครั้ง คือ ในปี ๒๕๓๗ ๒๕๔๖ และ

๒๕๔๙ ขณะที่ยกเลิกมติบัญญัติแห่งชาติก็ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติฯ ในสมัยรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ในปี ๒๕๕๐ ด้วยเช่นกัน แต่ไม่ผ่านการพิจารณา ซึ่งร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำดังกล่าวมีสาระสำคัญ คือ การระบุสิทธิการใช้น้ำของประชาชน และกำหนดกฎหมายเกณฑ์การจัดสรรน้ำโดยมีองค์กรที่รับผิดชอบตามกฎหมาย

เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาและความเสียหายจากอุทกภัยที่จะเกิดในอนาคต รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (กยณ.) มีนายสุเมธ ตันติเวชกุล เป็นที่ปรึกษา นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน เลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการร่วม มีอำนาจหน้าที่ในการทบทวนนโยบาย แผนงานและแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ระดมความคิดเห็นและความรู้เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาและวางระบบการบริหารจัดการน้ำของประเทศ รวมทั้งจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบและวางกรอบการลงทุนด้านการบริหารทรัพยากรน้ำของประเทศ

๓. แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

๓.๑ หลักการ

การบริหารจัดการน้ำทั้งประเทศจำเป็นต้องดำเนินการในระดับลุ่มน้ำและครอบคลุมทุกลุ่มน้ำในประเทศตั้งแต่พื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนและมีการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำทั้งในระยะสั้นและระยะยาวและแผนเร่งด่วน เพื่อรองรับปัญหาอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้น โดยมีแนวคิดในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขอุทกภัยในแต่ละระดับให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและพื้นที่ ดังนี้

- ๓.๑.๑ **พื้นที่ต้นน้ำ** ให้ความสำคัญกับการชะลอน้ำ ด้วยการเก็บกักน้ำในช่วงน้ำหลาก ด้วยการสร้างฝายชะลอน้ำ เขื่อนเก็บกักน้ำ รวมทั้งการปลูกหญ้าแฝก เพื่อดูดซับน้ำและชะลอความเร็วของน้ำไม่ให้ไหลบ่าอย่างรุนแรงเข้าสู่พื้นที่ตอนล่าง รวมทั้งยังช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ป่าต้นน้ำ และเป็นการป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดินตลอดจนช่วยป้องกันดินถล่ม
- ๓.๑.๒ **พื้นที่กลางน้ำ** ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อป้องกันความเสียหายจากอุทกภัยให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ด้วยการประยุกต์ใช้แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ในการบริหารจัดการ ร่วมกับการบริหารจัดการประตูละบายน้ำเพื่อเปิด-ปิด และระบายน้ำตลอดแนวพื้นที่กลางน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดทำแนวคลองกันน้ำในบริเวณพื้นที่สำคัญ เขตชุมชนและเขตเศรษฐกิจ อาทิ โรงพยาบาล โบราณสถานและพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ
- ๓.๑.๓ **พื้นที่ปลายน้ำ** ให้ความสำคัญกับการเร่งระบายน้ำและการผลักดันน้ำ โดยการเร่งแก้ไขอุปสรรคในการระบายน้ำ ได้แก่ ถนน สิ่งก่อสร้างในลำน้ำที่ขวางการระบายน้ำ รวมถึง

การกำจัดวัชพืชน้ำและผักตบชวา เป็นต้น ร่วมกับการดำเนินการติดตั้งอุปกรณ์และเครื่องผลักดันน้ำออกสู่ทะเล

๓.๒ วัตถุประสงค์

- ๓.๒.๑ เพื่อป้องกัน บรรเทา และลดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอุทกภัยขนาดกลางถึงขนาดใหญ่
- ๓.๒.๒ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการป้องกันน้ำท่วม การบริหารจัดการอุทกภัยในยามคับขัน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการเตือนภัย
- ๓.๒.๓ เพื่อสร้างความมั่นใจ ความมั่นคง เพิ่มรายได้ ในการดำรงชีวิตของเกษตรกร สังคมเมือง และเศรษฐกิจของประเทศ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ดิน และป่าไม้ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

๓.๓ เป้าหมายการดำเนินการ

การดำเนินงานเพื่อแก้ไขและบรรเทาความเสียหายอันเนื่องมาจากปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางและพื้นที่ดำเนินการ ดังนี้

๓.๓.๑ เป้าหมาย

- ๑) ระยะสั้น ได้แก่ การลดระดับความเสียหายและการป้องกันการเกิดปัญหาอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้นเช่นในปี ๒๕๕๔ หรือหากเกิดอุทกภัยจะต้องให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมน้อยที่สุด
- ๒) ระยะยาว ได้แก่ การปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการและยั่งยืน เพื่อสร้างความมั่นคง เพิ่มรายได้ในการดำรงชีวิตของเกษตรกร สังคมเมือง และเศรษฐกิจของประเทศ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ดิน และป่าไม้ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน
- ๓.๓.๒ พื้นที่ดำเนินการ จะดำเนินการในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัยมากที่สุด ส่วนการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำอื่น ๆ จะพิจารณาดำเนินการในระยะต่อไป

๓.๔ สาระสำคัญของแผนแม่บท

การดำเนินงานแก้ไขและบรรเทาความเสียหายอันเนื่องมาจากปัญหาอุทกภัยที่จะดำเนินการประกอบด้วย ๘ แผนงานที่สำคัญ ได้แก่

- ๓.๔.๑ แผนงานฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าและระบบนิเวศ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้
 - ๑) วัตถุประสงค์ เพื่อฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญในการดูดซับและชะลอน้ำ ซึ่งปัจจุบันมีสภาพเสื่อมโทรมก่อให้เกิดความไม่สมดุลในระบบนิเวศ ในขณะเดียวกัน ให้มีการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มเติม

ตามศักยภาพของพื้นที่และแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม

๒) แนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย

- (๑) พื้นฟู อนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม
- (๒) จัดทำโครงการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยใช้หญ้าแฝก และฝายชะลอน้ำ เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายดิน
- (๓) ส่งเสริมให้มีการปลูกป่าเศรษฐกิจ และจัดทำป่าชุมชน เพื่อรักษาสมดุลในพื้นที่กลางน้ำ
- (๔) อนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อป้องกันการกัดเซาะตามชายฝั่งและรักษาระบบนิเวศ
- (๕) ปรับปรุงการใช้น้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการกำหนดกฎระเบียบรองรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- (๖) เพิ่มศักยภาพการกักเก็บน้ำ โดยการก่อสร้างแหล่งเก็บกักน้ำทั้งขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ที่มีความพร้อมและมีผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการน้ำทั้งอุทกภัยและภัยแล้ง
- (๗) ยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติป่าชุมชน เป็นต้น มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ และเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน

๓.๔.๒ แผนงานบริหารจัดการเขื่อนเก็บกักน้ำหลัก และจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำของประเทศประจำปี ให้สามารถป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยที่จะเกิดขึ้นในแต่ละปี วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

- ๑) วัตถุประสงค์ เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการน้ำของประเทศและเขื่อนสำคัญให้มีประสิทธิภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยที่จะเกิดขึ้นในแต่ละปี

๒) แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่

- (๑) พัฒนาแผนการบริหารน้ำในเขื่อนสำคัญในกลุ่มน้ำสำคัญ อาทิ กลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน เจ้าพระยา ป่าสัก สะแกกรัง ท่าจีน เป็นต้น โดยมีเขื่อนที่สำคัญ เช่น เขื่อนภูมิพล สิริกิตี ป่าสักชลสิทธิ์ เจ้าพระยา เป็นต้น ด้วยการปรับปรุงเกณฑ์ควบคุมระดับน้ำ (Rule Curve) ให้สะท้อนดุลในการบริหารน้ำ ระหว่างการเกษตร การบริโภค อุตสาหกรรม การป้องกันน้ำท่วม การรักษาระบบนิเวศทางน้ำ และมีระบบการบริหารจัดการน้ำในเขื่อนที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์น้ำในแต่ละปี เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาอุทกภัยเช่นเดียวกับปี ๒๕๕๔ ตลอดจนการป้องกันการเกิดภาวะภัยแล้งที่อาจเกิดขึ้นในระยะต่อไป

- (๒) จัดทำแผนการบริหารจัดการน้ำในกรณีต่าง ๆ (Scenario) เพื่อให้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการเตรียมความพร้อมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ โดยมีการบูรณาการในเชิงหน่วยงานและเชิงพื้นที่ของทุกกลุ่มน้ำที่มีโครงข่ายเชื่อมโยงกัน
- (๓) นำเสนอข้อมูลน้ำและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องสู่สาธารณชนต่าง ๆ ให้รับทราบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เพื่อสร้างการรับรู้และความตระหนักในการเตรียมการป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยได้อย่างทันสถานการณ์ และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สิน

๓.๔.๓ แผนฟื้นฟูและปรับปรุงประสิทธิภาพสิ่งก่อสร้างเดิมหรือตามแผนที่วางไว้ เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาน้ำท่วม วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

- ๑) วัตถุประสงค์ เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัย โดยการซ่อมแซม ปรับปรุง เตรียมความพร้อม อาคาร สิ่งก่อสร้างและอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ เช่น อาคารบังคับน้ำ คันป้องกันน้ำท่วม ระบบระบายน้ำต่าง ๆ ได้แก่ ท่อ คลอง ประตูระบายน้ำ และสถานีสูบน้ำ ทั้งนี้ ในการดำเนินงานจะต้องจัดลำดับความสำคัญเชิงพื้นที่/จังหวัด (Area based)/ ความเสี่ยงภัยและสอดคล้องกับหลักวิชาการ
- ๒) แนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วยแผนงานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ๔ แผนงานย่อย ได้แก่
 - (๑) ปรับปรุงคันกันน้ำ อาคารบังคับน้ำ ระบบระบายน้ำ ให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่ทั่วไป โดยปรับปรุง ซ่อมแซม และก่อสร้างอาคารบังคับน้ำเดิม รวมทั้งระบบระบายน้ำหรือก่อสร้างใหม่เพื่อเสริมประสิทธิภาพของโครงข่ายระบบระบายน้ำ การดำเนินงานจะต้องจัดลำดับความสำคัญเชิงพื้นที่และสอดคล้องกับหลักวิชาการ โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่
 - ปรับปรุงคันกันน้ำ โดยการซ่อมแซม ปรับปรุง เสริมสร้างความแข็งแรงและความสูงของคันกันน้ำเดิม และปรับปรุงให้เป็นคันถาวรในพื้นที่ที่มีความสำคัญหรือความเสี่ยงสูง ก่อสร้างแนวคันกันน้ำที่อยู่ระหว่างดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ ขยายแนวคันกันน้ำครบวงจร และก่อสร้างแนวคันกันน้ำใหม่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยง หรือมีความสำคัญสูงที่ยังไม่เคยมีคันกันน้ำ
 - ก่อสร้างและปรับปรุงประตูระบายน้ำในจุดต่าง ๆ โดยการซ่อมแซม ปรับปรุง ขยายประตูระบายน้ำให้มีขนาดเหมาะสม มีความมั่นคงแข็งแรง รวมทั้งก่อสร้างประตูระบายน้ำใหม่ในจุดที่มีความสำคัญต่อ

การบริหารจัดการน้ำ แต่ยังไม่มียาการบังคับน้ำ เช่น คลองประปา เป็นต้น สำหรับภายในกรุงเทพมหานครจะต้องริเริ่มใช้การวางผังเมืองที่สามารถรองรับการระบายน้ำ การวางระบบระบายน้ำที่มีการพิจารณาทางเลือกต่างๆ ระดับความสูงของถนน และจุดสูบน้ำ

- **ปรับปรุงระบบระบายน้ำ** โดยการซ่อมแซม ปรับปรุง ต่อขยายระบบระบายน้ำเดิม เช่น ท่อ รางระบายน้ำ และระบบสูบน้ำ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

(๒) **ปรับปรุงทางระบายน้ำ ขุดคลอง ขจัดสิ่งกีดขวางในคูคลอง และทางระบายน้ำ** โดยปรับปรุงคูคลอง และทำความสะอาดทางน้ำสาธารณะได้แก่

- **ฟื้นฟูและพัฒนาแม่น้ำ คู คลอง** พื้นที่แก้มลิงธรรมชาติ เช่น บึงสาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งการฟื้นฟูแม่น้ำและกำหนดแนวทางการขุดลอกเพื่อรักษาสภาพคลองในฤดูแล้ง โดยปรับเปลี่ยนวิธีขุดลอกแม่น้ำให้มีประสิทธิภาพในการระบายน้ำและให้มีร่องน้ำเล็กในลำน้ำใหญ่ เพื่อให้มีน้ำไหลในลำน้ำตลอดปี เช่น การขุดลอก ฟื้นฟู บึงบอระเพ็ด บึงสีไฟ และบึงเสนาท ฯลฯ การฟื้นฟูแม่น้ำและกำหนดแนวทางการขุดลอกเพื่อรักษาสภาพแม่น้ำ คลองในฤดูแล้ง การปรับเปลี่ยนวิธีขุดลอกแม่น้ำ คูคลอง จากเดิมที่ขุดลอกให้ลึกและกว้าง เป็นการขุดลอกแม่น้ำ คูคลอง เป็น ๒ ระดับ ให้มีร่องน้ำเล็กในลำน้ำใหญ่ การขุดลอกสันดอนปากแม่น้ำสำคัญ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำบางปะกง ฯลฯ เพื่อสนับสนุนการระบายน้ำให้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยในการดำเนินการส่วนนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบในด้านต่างๆ อย่างละเอียด เช่น ระบบนิเวศ การรุกตัวของน้ำเค็ม ฯลฯ
- **ขจัดสิ่งกีดขวางในคูคลอง และทางระบายน้ำ** ทั้งวัชพืชและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการไหลของน้ำ เช่น ท่อนกั้นน้ำ (stop logs) และโครงสร้างด้านวิศวกรรมอื่น เป็นต้น

(๓) **เพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำและบริหารจัดการน้ำหลาก** ในพื้นที่เฉพาะที่มีแผนการดำเนินการหรือมีระบบบริหารจัดการน้ำเดิมอยู่แล้ว โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

- **พื้นที่น้ำท่วมถึง Flood plain ตอนเหนือ ของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล** ดำเนินการ ปรับปรุง ซ่อมแซม บำรุงรักษาค้นป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่เกษตรกรรม และชุมชน ริมแม่น้ำที่มีอยู่เดิม รวมทั้งเตรียมความพร้อมประตูระบายน้ำ เครื่องสูบน้ำ และคลองระบายน้ำสายหลักในพื้นที่เกษตรกรรม พร้อมทั้งดำเนินการปรับปรุงขุดลอกทางน้ำธรรมชาติ

- พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ การฟื้นฟู ปรับปรุง ขยายคลองลัดและคลองแนวตั้ง โดยฟื้นฟูคลองลัดหลวง คลองลัดจัวราย คลองลัดทรงคนอง เป็นต้น และเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำของคลองแนวตั้ง เช่น คลองกราน คลองสามบาท คลองบางน้ำจืด และคลองพระราชมนตร์ รวมทั้งพื้นที่กระเพาะหมูที่สมุทรสาคร เป็นต้น และขยายพื้นที่ระบายน้ำจากแม่น้ำท่าจีนไปถึงคลองดำเนินสะดวก คลองตาข่า และคลองสุนัขหอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบระบายน้ำพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา
 - ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ การเพิ่มศักยภาพการระบายน้ำของคลองชัยนาท-ป่าสัก และคลองระพีพัฒน์ ด้วยการปรับปรุงเสริมคันป้องกันริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้ายที่มีอยู่เดิมไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสักถึงเขื่อนพระราม ๖ เป็นต้น
 - พื้นที่กรุงเทพมหานคร และทำนน้ำของกรุงเทพมหานคร โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ
 - สสำรวจขีดความสามารถ และเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันน้ำท่วมของกรุงเทพมหานคร. โดยการขยายแนวคันกันน้ำในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. และปริมณฑล
 - ปรับการบริหารจัดการทั้งในและนอกคันกันน้ำ โดยเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำโดยเฉพาะระบบการป้อนน้ำเข้าอุโมงค์ ซึ่งปัจจุบันป้อนน้ำได้เพียงร้อยละ ๔๐ ของศักยภาพอุโมงค์
 - เพิ่มความสามารถระบบสูบน้ำของกรุงเทพมหานครให้รองรับน้ำท่วมที่เกิดจากน้ำหลากได้ด้วย แทนที่จะรองรับน้ำท่วมจากน้ำฝนเพียงอย่างเดียว
 - ปรับทิศทางระบบการสูบน้ำให้เชื่อมโยงระหว่างคลองต่างๆ ลงสู่ทะเลได้อย่างรวดเร็ว
 - เพิ่มประสิทธิภาพการป้อนน้ำเข้าสู่ระบบสูบน้ำหรืออุโมงค์ระบายน้ำ พัฒนาศักยภาพระบบสูบน้ำ บำรุงรักษาสถานีสูบน้ำชายทะเลให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน
- (๔) เสริมคันกันน้ำและการดำเนินการตามแนวพระราชดำริ โดยเสริมคันกันน้ำตามแนวพระราชดำริ ซึ่งปัจจุบันมีการหลุดตัวไปมาก ทำให้ประสิทธิภาพการป้องกันน้ำท่วมลดลง จำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูโดยด่วน โดยการปรับปรุง ซ่อมแซม และก่อสร้างคันกันน้ำตามแนวพระราชดำริเดิม ซึ่งเคยมีพระราชดำริไว้ประมาณปี ๒๕๒๘ เป็นคันดินและต่อมาบางส่วนได้ถูกพัฒนาเป็นแนวถนน เช่น ถนนร่มเกล้า ให้เป็นคันกันน้ำแบบถาวร และการปรับปรุงระบบป้องกันพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่

- **ฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร** พิจารณาปรับปรุงแนวคันดินกั้นน้ำตามแนวคลองระพีพัฒน์ คลองรังสิต และเสริมแนวคันกั้นน้ำตามแนวคลองแสนแสบ รวมทั้งขุดลอกและปรับปรุงแนวคันดินในคลองแนวตั้งจนถึงชายทะเล การเสริม พื้นพูนคันกั้นน้ำพระราชดำริและแนวตลิ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ปรับปรุง เสริมคันป้องกันริมแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองที่สำคัญ รวมถึงคันล้อมนิคมอุตสาหกรรมให้มีความมั่นคงและมีระดับป้องกันที่ปลอดภัย ใช้มาตรการผังเมือง ให้สอดคล้องกับผังเส้นทางน้ำรวมถึงกำหนดระดับความสูงถนนและคันป้องกันอุทกภัย รวมทั้งการควบคุมในด้านอื่นๆ เช่น การถมที่ดิน เป็นต้น
- **ฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร** พิจารณาการก่อสร้าง ปรับปรุง และเสริมแนวคันกั้นน้ำตามแนวคลองพระยาบันลือ คลองพระพิมล คลองมหาสวัสดิ์ การพัฒนาคันกั้นน้ำและทางระบายน้ำในพื้นที่อ้อมเกร็ดและบางกรวย โดยเพิ่มประตูน้ำและสถานีสูบ รวมทั้งคลองชายทะเลเพื่อให้สามารถระบายน้ำลงแก้มลิงมหาชัยได้ รวมทั้งการพัฒนาคันกั้นน้ำและทางระบายน้ำในพื้นที่อ้อมเกร็ดและบางกรวย โดยเพิ่มประตูน้ำและสถานีสูบ เป็นต้น

(๕) **ปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิมให้เหมาะสมกับปัจจุบัน** เช่น พระราชบัญญัติชลประทานราษฎร์ พระราชบัญญัติชลประทานหลวง พระราชบัญญัติคูคลอง เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลทางน้ำต่างๆ สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการต่างๆ ได้อย่างทันทั่วทั้ง

๓.๔.๔ **แผนงานพัฒนาคัดลอกข้อมูล ระบบพยากรณ์ และเตือนภัย** โดยการพัฒนาแบบข้อมูล สร้างระบบพยากรณ์ ระบบจัดการแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ต่างๆ และระบบเตือนภัย ที่มีเอกภาพและประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๑) วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อให้ข้อมูลที่จำเป็นในการบริหารจัดการน้ำ เช่น ข้อมูลอุตุนิยมวิทยา อุทกวิทยา ระบบสารสนเทศภูมิประเทศ ข้อมูลประชากร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลความสูงอย่างละเอียดของผิวดิน ระดับคันคลอง สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ อยู่ในระบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน สามารถนำไปใช้ในแบบจำลองน้ำ แบบจำลองอากาศ และการกำหนดสถานการณ์น้ำ ภายใต้สภาพความแปรปรวนของฝนและปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ได้
- (๒) เพื่อให้มีแบบจำลองด้านน้ำที่มีประสิทธิภาพ สามารถพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพน้ำได้อย่างแม่นยำ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจสนับสนุนการติดตามและเตือนภัย วางแผนและการดำเนินการป้องกัน และ

แก้ไขปัญหาร้ายพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วทั้ง

- (๓) เพื่อให้มีระบบเพื่อการติดตามสถานการณ์และเตือนภัยพิบัติที่มีเอกภาพ และบูรณาการ ช่วยให้การตัดสินใจและประมวลผลมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ และมีประสิทธิภาพในการให้คำเตือนกับสาธารณชนได้อย่างทันเวลา และมีความต่อเนื่องในการรายงาน

๒) แนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย

- (๑) จัดตั้งศูนย์คลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านน้ำของประเทศ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทางอุทุนิยมวิทยา อุทกวิทยา ชั้นข้อมูลภูมิประเทศและภูมิสารสนเทศ ภาพถ่ายจากดาวเทียม รวมทั้งข้อมูลการบริหารจัดการน้ำ โดยการเชื่อมโยงกับหน่วยงานเจ้าของหรือผู้ผลิตข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ระบบข้อมูลน้ำมีความเป็นเอกภาพ ทุกหน่วยงานสามารถใช้ประโยชน์จากคลังข้อมูลได้ และมีความเชื่อถือในการนำไปใช้ในการตัดสินใจและการวางแผนต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยมีกลุ่มกิจกรรมที่สำคัญคือ

- การเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เป็นเจ้าของหรือผู้ผลิตชั้นข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- การจัดทำชั้นข้อมูลสำคัญที่ยังขาดอยู่หรือไม่สมบูรณ์ เช่น ข้อมูลระดับความสูงอย่างละเอียด ข้อมูลการจัดการปากแม่น้ำ (Delta Management) เป็นต้น
- การจัดทำระบบคลังข้อมูลและระบบการให้บริการข้อมูล

- (๒) สร้างแบบจำลองด้านน้ำการพยากรณ์และระบบเตือนภัย โดยนำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้เพื่อประกอบการจัดทำแบบจำลอง รวมทั้งการปรับปรุงเทคนิคในการพยากรณ์เรื่องน้ำ ให้ถูกต้องแม่นยำ

- (๓) ปรับปรุงระบบการเตือนภัยของประเทศ ให้เป็นองค์กรที่สามารถติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ เพื่อสามารถสื่อสารและแจ้งเตือนภัยด้านน้ำท่วมและภัยแล้งให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแม่นยำ ทันต่อเหตุการณ์และสอดคล้องกับข้อเท็จจริง

- ปรับปรุงและเพิ่มสถานีโทรมาตรเตือนภัยในลำน้ำสำคัญ โดยการปรับปรุงสถานีเดิมให้เสถียรและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการติดตั้งสถานีโทรมาตรวัดระดับน้ำอัตโนมัติเพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามสถานการณ์ และแจ้งเตือนภัยในเบื้องต้นไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ติดตั้งระบบโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ที่ประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำต่างๆ รวมทั้งมีระบบเปิดปิดประตูน้ำระยะไกล (Auto Gate) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการติดตามและสั่งการการระบายน้ำจากส่วนกลาง (Control room)
- การเพิ่มประสิทธิภาพระบบดาวเทียมและภูมิสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานการณ์น้ำของประเทศ เพื่อให้สามารถรองรับดาวเทียมระบบต่างๆ ได้มากขึ้น
- ปรับปรุงองค์กรและพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัย เพื่อให้เป็นแม่ข่ายในการเตือนภัยให้แก่หน่วยงานและประชาชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้งด้านภัยน้ำท่วม และฝนแล้ง ที่ทันต่อเหตุการณ์รวมทั้งเป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อ สร้างความเข้าใจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยอาศัยการนำข้อมูลต่างๆ จากศูนย์ข้อมูลน้ำแห่งชาติข้อมูลการติดตามสถานการณ์น้ำและการระบายน้ำแบบ real-time ที่ได้จัดตั้งขึ้น และผลการคาดการณ์-โดยใช้แบบจำลองเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้สนับสนุนในการเตือนภัยและ วิเคราะห์ความเสี่ยงตามสถานการณ์น้ำ สภาพภูมิอากาศและลักษณะภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่

๓.๔.๕ แผนงานเผชิญเหตุเฉพาะพื้นที่ เพื่อให้มีความสามารถในการเตรียมพร้อมป้องกันบรรเทาปัญหาอุทกภัย โดยการพัฒนาระบบป้องกัน บรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ที่มีความสำคัญ พัฒนาระบบการเจรจากับผู้ได้รับผลกระทบ และจัดให้มีระบบการสร้างความคล่องตัว รวมถึงจัดให้มีการวิเคราะห์ผลกระทบระบบป้องกันที่ดำเนินการโดยเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

- ๑) วัตถุประสงค์ เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่สำคัญ เช่น แหล่งชุมชน นิคมอุตสาหกรรม แหล่งมรดกวัฒนธรรม หรือเป็นพื้นที่สำคัญในภาพรวม เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ฯลฯ ให้มีความสามารถในการป้องกัน บรรเทาปัญหาอุทกภัย รวมทั้งให้มีความสามารถในการเตรียมพร้อมและรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอุทกภัย โดยในแต่ละพื้นที่เสี่ยงจะต้องมีการกำหนดมาตรการที่ใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้างที่แตกต่างกันไป ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเผชิญเหตุเป็นรายพื้นที่ โดยดำเนินการเสริมกับแผนฟื้นฟูและปรับปรุงประสิทธิภาพสิ่งก่อสร้างเดิม หรือตามโครงการที่วางไว้แล้ว เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
- ๒) แนวทางการดำเนินงาน ในการจัดทำแผนลดความเสี่ยงของพื้นที่เขตเมือง จะให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันเข้าสู่ระบบการสูบน้ำหรืออุโมงค์ระบายน้ำรวมทั้งการฟื้นฟูคลองลัด คันกันน้ำพระราชดำริ และคันกันน้ำริมตลิ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ขณะที่พื้นที่เขตรอบเมืองจะให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูคลองลัด คลองแนวตั้ง คันกันน้ำพระราชดำริ และคันกันน้ำริมตลิ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ตลอดจนการพัฒนาทางระบาย